

Frankowska, Małgorzata

"Les savants de la Renaissance et les prémisses de la sociologie", Waldemar Voisé, Paris 1963 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 9/1, 108

1964

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Młodość uniwersytetu w indeks tak licznie wymienianych różnych postaci, przynajmniej tych najwybitniejszych. I to właśnie nie indeks „typu naukowego“ czyli nazwisko i wykaz stronic, na których ono figuruje. Widziałabym tu „indeks popularnonaukowy“ — indeks-słowniczek, podający np. daty życia i w paru słowach ujęty charakter działalności. Taki indeks z pewnością ułatwiłby swobodne poruszanie się wśród tak ciekawego, ale i tak obfitego i może dla wielu nawet trudnego przez swą nowość materiału.

Ta garść uwag nie powinna w żadnym stopniu pomniejszać zalet książki J. Baszkiewicza. Przeciwnie — powinna nawet je podnosić. Tylko bowiem naprawdę wartościową pracę chciałoby się widzieć jako wzorzec dla dalszych podobnych publikacji.

Małgorzata Frankowska

Waldemar Voisé, *Les savants de la Renaissance et les prémisses de la sociologie*. Palais de la Découverte, Paris 1963, s. 29.

Biblioteczka wydawanych przez Palais de la Découverte tomików powiększyła się ostatnio o jeszcze jedną interesującą kolejną pozycję. Jest to tekst odczytu wygłoszonego 5 I 1963 na konferencji w Palais de la Découverte przez prof. W. Voiségo. Odczyt poświęcony był zagadnieniom przesłanek socjologii w epoce Renesansu. Jeżeli się pojmuje socjologię jako „naukę o człowieku w społeczeństwie“ — wyraźnie widać, że początków jej szukać należy w końcu XV, w XVI i w początkach XVII wieku — na długo przez Comte'em, któremu zawdzięcza ona swą nazwę. Renesans jest okresem, w którym zdaniem autora, schodzą się wszystkie trzy fazy rozwoju, wydzielone przez Comte'a — teologiczna, metafizyczna i pozytywna. Myślenie krytyczne — zataczające powoli coraz szersze kręgi — sprzyjało wzrastającemu zrozumieniu faktu, że większość zjawisk zachodzących w sferze społecznej zmienia się w czasie i przestrzeni. Dążenie do umieszczenia zjawisk w czasie leży u podstaw refleksji historycznej — stwierdza autor. Celem poznania ludzkiego przestaje być wyłącznie bierne odkrywanie praw, coraz bardziej dochodzi do głosu postawa aktywna zalecająca również zamianę „królestwa bożego“ w „królestwo człowieka“. Dla rozwoju nowożytnych nauk społecznych szczególnie znaczenie mają historia i nauka o państwie i prawie. W. Voisé dla ilustracji poddaje analizie szereg przykładów z dzieł wybitnych pisarzy Renesansu zajmujących się tymi zagadnieniami. Na tej podstawie można wydzielić trzy główne kierunki w interesującej nas twórczości. Kierunek „presocjologiczny“, kierunek „obciążony spojrzeniem prawniczym“ i — mający duże znaczenie dla rozwoju nauk społecznych — kierunek „utojczy“, rzutujący teraźniejszość na przyszłość.

Między Renesansem i Oświeceniem rolę ogniwa łączącego spełniają prace Hobbesa i Bacona. I wskazują one dwie drogi, którymi poszła rozwijająca się nieustannie myśl społeczna. Droga myślenia dedukcyjnego — wyprowadzającego z kilku ogólnych przesłanek plan i model całego systemu społecznego i — droga szukająca w badaniu faktów historycznych umożliwiających zapanowanie nad przyszłością.

Publikację uzupełniają kilka ciekawych ilustracji (portret Ramusa, symboliczny obraz kolejnych etapów życia materialnego pochodzący z XVI w. i in.), zaopatrzonych komentarzem autora, stanowiącym rodzaj swobodnego *résumé* wykładu.

Małgorzata Frankowska